

Příl. 2

Program prevence proti šikanování

Školní šikanování

„Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a opakované užití fyzických a psychických útoků jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání“ (Cit. 1: Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21291/2010-28)

Cíle programu proti školnímu šikanování

Cílem programu je vytvoření bezpečného, respektujícího a spolupracujícího prostředí mezi všemi pracovníky a žáky školy. Dále pak rozvoj všestranné osobnosti dítěte a respektování jeho individuality. Žák má právo se projevat svobodně, ale zodpovědně. Důležité je vytváření přátelských vztahů, vzájemný respekt a spolupráce mezi žáky navzájem i mezi žáky a učiteli. Žáci se učí rozlišit, co je správné a co je špatné a podle toho se zachovat.

Bezpečnost žáků je zajišťována pravidelnými dohledy učitelů a nepedagogických pracovníků ve škole, v tělocvičně a na hřišti.

Všichni pedagogičtí pracovníci předcházet projevům šikany mezi žáky a neprodleně projevy šikany řešit, obětem poskytnout okamžitou pomoc.

Z hlediska trestního zákona může šikanování naplňovat skutkovou podstatu trestných činů (vydírání, omezování osobní svobody, útisku, ublížení na zdraví, loupeže, násilí proti skupině obyvatelů nebo jednotlivci, poškozování cizí věci, znásilnění, kuplířství atd.).

Pedagog, jemuž bude znám případ šikanování a nepřijme žádná opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, popřípadě překážení trestného činu.

Těžiště specifické primární prevence je v práci třídních učitelů. Třídní učitel, ostatní pedagogové, děti nebo učitelé mohou zaznamenat počáteční signály vznikající šikany. Poté je třeba neprodleně analyzovat situaci, vyhodnotit ji a okamžitě přistoupit k řešení.

Třídní učitel v této situaci zaujímá důležitou roli, jelikož právě on nejlépe zná kolektiv svěřené třídy, zná silné a slabé stránky skupiny, zná sociální vazby ve skupině žáků, a proto se stává jednou z důležitých osob, která je schopna odhalit a zároveň i preventivně pracovat proti vzniku rizikového chování. Třídní učitel podporuje pozitivní vztahy ve třídě. Po dohodě si může zařadit třídnickou hodinu.

Další formou spolupráce je organizování třídních školních výletů, na které má možnost třídní učitel přizvat i zástupce ze strany rodičů, a tak spolupracovat i s rodiči žáků.

Témata prevence šikany jsou zařazena přímo do výuky (výchova k občanství, výchova ke zdraví, tělesná výchova, výtvarná a pracovní výchova, zeměpis...).

Přímé a nepřímé znaky šikanování

Nepřímé (varovné) znaky šikanování:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády
- Při týmových sportech bývá volen do týmu mezi posledními
- přestávkách vyhledává blízkost učitelů
- Před třídou mluví nejistě, ustrašeně, tiše
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči
- Je uzavřený
- Školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje
- Věci má často rozházené, poškozené a znečištěné
- Často věci postrádá
- Odmítá sdělit příčinu poškození či ztráty věcí, používá nepravděpodobné výmluvy
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy
- Vyhledává důvody pro absenci ve škole
- Objeví se modřiny, škrábance, řezné rány, jejichž původ nedovede uspokojivě vysvětlit

Přímé znaky šikanování

- Posměšné poznámky na adresu žáka, nadávky, ponižování, hrubé žerty, pokořující přezdívky
- Kritika a výtky pronášené nepřátelským, pohrdavým až nenávislným tónem
- Příkazy dávané panovačným tónem, kterým se podřizuje

- Viditelné strkání, šťouchání, rány, kopání, které oběť neoplácí
- Rvačky, při kterých je jeden z účastníků zřetelně slabší a snaží se uniknout

Stádia šikanování

První stadium

Jedná se o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné legrácky“ apod.. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium

Spolužáci se na obětech odreagovávají. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se počínající fyzická agrese.

Třetí stadium

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šifitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi nejslabší žáci kolektivu, kteří se nedokáží bránit.

Čtvrté stadium

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem.

Postup při podezření na šikanu (školní metodik prevence):

- 1) Rozhovor s obětí – ŠMP + třídní učitel, případně někdo, komu žák věří. Rozhovor je proveden tak, aby o něm ostatní nevěděli.

- 2) Rozhovor s informátory, svědky – ŠMP – Nereagovat, pouze vyslechnout a vše zapsat. Následně sledovat situaci.

- 3) Zajistit ochranu oběti

- 4) Individuální rozhovory s agresory – ŠMP – vysvětlit problematiku šikany a důrazně nastínit její následky. Předložit jasné důkazy, které agresor nemůže zpochybnit.

- 5) Svolat výchovnou komisi s agresorem

- 6) Rozhovor se zákonnými zástupci oběti

- 7) Následná práce s třídním kolektivem

V případě pokročilé šikany je nutné kontaktovat policii ČR a OSPOD.

Učitel má podezření na šikanu.

Kontaktuje třídního učitele žáka, metodika prevence a výchovného poradce.

Se situací je seznámeno vedení školy.

Společně se v závislosti na situace domluví na dalším postupu (řeší již ŠMP).